

ти закономірності виникнення і побутування творів. У момент появи вони "часто кульгаві, подекуди недоладні й недотепні, бо не мали ще часу походити по широких кругах людей та огладитись між ними, ошліфуватись" /79/. До такого висновку приходять В.Гнатюк, зіставляючи різні за часом виникнення пісні, що в процесі самого побутування шліфуються, вдосконалюються. Враховуючи час тих подій, що знайшли відображення в фольклорі, а також рівень художності творів, які виникли на їх основі, можна, на думку автора, визначити тривалість їх побутування.

Аналіз фольклорних зразків у розвитку, у процесі побутування, у взаємозв'язках з художньою літературою, з народною творчістю інших народів, врахування суспільних та культурних обставин виникнення творів - ці принципи стали визначальними у фольклористичних дослідженнях В.Гнатюка.

НАТАЛІЯ ШУМАДА

/ІМФЕ ім. М.Рильського АН УРСР/

ВНЕСОК ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА У ВИВЧЕННЯ МОНОСТРОФІЧНИХ
ЖАНРІВ СЛОВ'ЯНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ

Дослідження походження, функціонування, продукування, тематики й поетичних засобів фольклорних жанрів, які, пробившись крізь віки, продовжують творитися й побутовати, має особливу вагу, оскільки дає можливість уточнити роль і місце цих жанрів у сучасному фольклорному процесі, а також допомагає скласти вірогідне уявлення про перспективи їх подальшого розвитку.

У фольклорній системі слов'янських народів монострофи виразно активізувалися в ХІХ-му сторіччі. Але хоч починаючи з перших його років, було опубліковано чимало текстів, а далі й розвідок, головна заслуга справді наукового вивчення слов'янських моностроф належить В.М.Гнатюкові, чії теоретичні висновки, зроблені на підставі ґрунтовно опрацьованого, переважно зібраного ним самим ма-

теріалу, і тепер кладуться в основу подальших розробок у галузі цих жанрів, особливо коломийок, які В.Гнатюк вважав найбільш самобутнім, оригінальним, своєрідним виявом поетичного хисту українського народу.

В.Гнатюк дослідив генезис коломийки, чиї витoki сягають XVII-го сторіччя, а також подальший її розвиток, довівши, що він ішов паралельними, але незалежними від інших жанрів, шляхами. Це був новаторський погляд на походження і способи утворення коломийкових текстів; погляди ці переконливо підтвердилися розвідками сучасних науковців, що відхилили інші гіпотези, проти яких виступав Володимир Гнатюк.

Імпульс для дальшого поглибленого вивчення дали міркування вченого про походження назви "коломийка" та меж творення й популярності цього жанру. В.Гнатюк обгрунтував явище тотального поширення коломийкової пісенності, водночас відзначивши типологію фольклорного процесу на слов'янських землях, де помічене переважання монострофічних жанрів, близьких до коломийок.

Важливе значення має теза В.Гнатюка про необхідність включення змістового багатства й тематичної розмаїтості коломийок як цінного матеріалу для характеристики життя й побуту українського народу істориками, соціологами, письменниками.

У працях Володимира Гнатюка, присвячених дослідженню коломийки, філологічний підхід доповнювався музикознавчою характеристикою; чи не вперше було простежено ритміку, строфіку, віршовий розмір коломийки і звернуто увагу на феномен явища, коли при заданості текстових формальних ознак у мелодіях виявляється велика різноманітність.

Висока оцінка поетики коломийок, виведена внаслідок порівняльного аналізу цього пісенного жанру з аналогічними жанрами слов'янського фольклору, стисло підсумована автором, який вказав

на незвичайне багатство, різноманітність мови, образів, порівнянь, рим, на лапідарність і афористичність стилю.

В.М.Гнатюкові належить заслуга перших студій коломийок у міжслов'янському контексті. Опираючись на теоретичні положення В.Гнатюка, сучасні науковці продовжують вивчення монострофічних жанрів слов'янського фольклору.

РОМАН КИРЧІВ

/ЛВ ІМФЕ ім.М.Рильського/

ФОЛЬКЛОРНІ НОВОТВОРИ В ДОСЛІДЖЕННЯХ
ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА

Проблема новотворення у фольклорі і досі мало розроблена, слабо висвітлена. В.Гнатюк належить до тих небагатьох українських вчених, які приділили їй особливо пильну увагу. Інтерес до різних аспектів цієї проблеми простежується на протязі всієї його фольклористичної діяльності і позначений істотними результатами.

Доробок ученого у даній сфері його студій умовно можна поділити на дві основні частини: а/збірки записів текстів новотворів в українському фольклорі останніх десятиліть XIX - початку XX століть, виконані ним самим і його кореспондентами; б/дослідницьке опрацювання цієї теми, аналітичні розробки і теоретичне осмислення матеріалу.

Особливо цінними є зібрані і опубліковані В.Гнатюком народні пісні і прозові твори, пов'язані з еміграцією західноукраїнських трударів за океан і з подіями першої світової війни. У його публікаціях воєнного часу вперше з'явилися в друку і деякі стрілецькі пісні /стаття "Війна і народна поезія", 1916/.

Безпосередні спостереження за процесом новотворення у фольклорі, аналіз зібраного матеріалу послужили основою для теоретичної розробки вченим ряду питань проблеми, дали йому можливість